

Гапєєва О.М.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та економічної безпеки,
Університету митної справи та фінансів м. Дніпро

Гапєєв С.М.,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри будівництва, геотехніки і геомеханіки
НТУ «Дніпровська політехніка» м. Дніпро

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК СКЛADOVA СТРАТЕГІЇ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Внаслідок війни наша держава несе значні економічні збитки, обсяги яких постійно зростають. Перш за все, це стосується інфраструктури, житлової та нежитлової нерухомості, транспорту, товарних запасів та фінансових втрат. За даними Київської школи економіки (КШЕ) (проєкт «Росія заплатить») [1], станом на початок 2024 року, прямі збитки перевищили 157 млрд. доларів США (рис. 1), а непрямі фінансові втрати станом на липень 2024 року перевищують 1,164 трлн. доларів США втраченого виторгу [2]. Дані КШЕ корелюють із даними оновленої спільної оцінки збитків і потреб (Rapid Damage and Needs Assessment, RDNA3), підготовленою урядом України разом із Групою Світового банку, Європейською Комісією та ООН – 152 млрд. дол. США [3, стор. 1].

Одним з найнегативніших наслідків збройної агресії для України Національний інститут стратегічних досліджень називає масштабну деіндустріалізацію та поглиблення технологічного відставання української економіки від світових лідерів. Зокрема, у 2023 р. частка металургійної галузі у структурі переробної промисловості становила 17 % (у 2021 р. – 29,1 %), хімічної і пов'язаних з нею галузей – 8,9 % (у 2021 р. – 10,2 %) [3, стор. 4]. Втрати у промисловості України внаслідок повномасштабної російської воєнної агресії нараховують щонайменше 426 великих і середніх підприємств, що були пошкоджені або зруйновані [5].

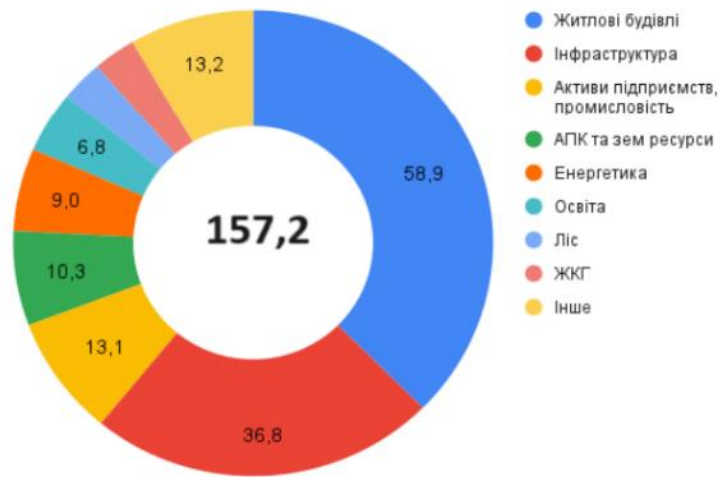

Рис. 1 – Прямі збитки секторів економіки України внаслідок війни станом на початок 2024 року (за даними Київської школи економіки) [4, стор. 4].

З метою повоєнного відновлення країни, Україні необхідно реалізувати масштабну програму відновлення. На думку фахівців КШЕ, Україна має створити власну модель відновлення з використання кращих принципів відновлення країн після стихійних лих та військових конфліктів та з використанням сучасних цифрових інструментів [6]. Серед принципів, на яких має базуватися успішна робота із повоєнної відбудови, називається необхідність якомога швидкого початку та стрімкого протікання процесу; розуміння того, що зовнішня фінансова допомога «має сприяти економічному зростанню, а не заміщувати його» [6, стор. 4], відбудова має ґрунтуватися на відновленні економіки тощо. З цього витікає, що робота з повоєнного відновлення має розпочинатися та активно відбуватися вже зараз, попри те, що війна триває. Цю думку поділяє й Український союз промисловців та підприємців. На спільному засіданні Антикризового штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану було наголошено на необхідності активізації роботи Національної ради з відновлення, утвореної Указом Президента України ще у квітні 2022 року, робота якої має корелювати із програмними документами діяльності Уряду України [7]. Україні вже зараз потрібно працювати над системним відновленням та модернізацією економіки. Це завдання має стати спільним пріоритетом влади, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних партнерів.

Одним з пріоритетних завдань відновлення економіки має стати відновлення та модернізація об'єктів, які відносяться до категорії критичної інфраструктури. Ці процеси мають забезпечити втілення заходів безперервної роботи таких об'єктів та їх стійкості до зовнішніх загроз, оскільки стійке функціонування критичної інфраструктури знаходиться на «критичному шляху» забезпечення, перш за все – економічної безпеки держави. Як показано вище, саме відновлення економіки, її стабільної сталої роботи, перехід до інноваційної економіки, забезпечить швидке відновлення та повоєнну відбудову країни. Інакше кажучи, на етапі повоєнного відновлення саме економічна безпека забезпечить зростання, створення базису для забезпечення воєнної та, в решті решт – в цілому національної безпеки, бо саме стійка, стала, розвинена економіка забезпечить досягнення безпекових цілей без залежності від зовнішніх донорів (або із мінімальною їх участю), що і є підґрунтям дійсної, а не декларативної незалежності України.

Список використаних джерел:

1. Проєкт Київської школи економіки зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з Росією «Росія заплатить». URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay>
2. Звіт про непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 липня 2024 року. Київська школа економіки. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/nepryami-finansovi-vtrati-ekonomiki-ukrayini-perevishhuyut-1-164-trln-vtrachenogo-vitorgu-otsinka-kse-stanom-na-lipen-2024-roku/>
3. Собкевич О. Оцінки індустриальної конкурентоспроможності економіки та технологічного потенціалу промисловості України. Національний інститут стратегічних досліджень, URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-08/az_konk-promislovosti_12082024.pdf
4. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на початок 2024

року. Київська школа економіки. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf

5. Собкевич О. Сучасні тенденції в українській промисловості: дослідження Національного інституту стратегічних досліджень, 2024. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-11/az_suchasna_promislovist-20112024.pdf

6. Шаповал Н., Федосеєнко М., Грибановський О., Терещенко О. Повоєнне відновлення України. Нові ринки та цифрові рішення. Дослідження Київської школи економіки. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf>

7. План відновлення і модернізації України потрібен вже зараз. Український союз промисловців та підприємців, 2024. URL: https://uspp.ua/news/ostanni-novyny/2019/plan-vidnovlennia-i-modernizatsii-ukrainy-potriben-vzhe-zaraz?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR2EUQZkSON3jDjc6JUDbNTIIXeMP9Or-Upfm1oNwAjCCoB36TgpyLbtzNM_aem_VdXLOSctIV7dXtT7NIFbTA